

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
Факультет соціальної та психологічної освіти
Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту**

Городничий Євген Ігорович

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ
СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ДО ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНИХ ВЗАЄМИН
МІЖ УЧАСНИКАМИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ**

Спеціальність 073 Менеджмент

РЕФЕРАТ

магістерської роботи
за освітньо-професійною програмою
Управління закладом освіти

Умань – 2022

Магістерською роботою є рукопис.

Роботу виконано в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини.

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК: доктор педагогічних наук, доцент Гагарін Микола Іванович

РЕЦЕНЗЕНТ: кандидат педагогічних наук, доцент Терешко Інна Григорівна

Захист відбудеться 15 грудня 2022 року о 9:00 на засіданні ЕК кафедри педагогіки та освітнього менеджменту.

З роботою можна ознайомитись на кафедрі педагогіки та освітнього менеджменту, за адресою: 20308, м. Умань вул. Садова, 28, ауд. №316

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ДО ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНИХ ВЗАЄМИН МІЖ УЧАСНИКАМИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

1.1. Теоретичні передумови підготовки майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти до формування толерантних взаємин між учасниками освітнього процесу

1.2. Особливості підготовки майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти до формування толерантних взаємин між учасниками освітнього процесу

РОЗДІЛ 2. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ДО ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНИХ ВЗАЄМИН МІЖ УЧАСНИКАМИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

2.1. Стан процесу підготовки майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти до формування толерантних взаємин між учасниками освітнього процесу

2.2. Обґрунтування ефективних шляхів удосконалення процесу підготовки майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти до формування толерантних взаємин між учасниками освітнього процесу

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Демократичні та інтеграційні процеси, що відбуваються в нашій державі, зумовлюють підвищення вимог до якості професійної підготовки та рівня вихованості майбутніх керівників закладів освіти на засадах нової гуманітарної концепції освіти, націленої на цілісне бачення світу, на відміну від попередньої, науково-технократичної.

Сучасний керівник закладу загальної середньої освіти повинен володіти низкою компетентностей, здатністю до ризику та інновацій, бути ерудованим і високоосвіченим. Ці якості багато в чому зумовлюють його толерантне ставлення до працівників, як суб'єктів освітнього процесу. Реалізуючи свій інтелектуальний потенціал, керівник тим самим сприяє розвитку освітньої організації, поліпшенню якості життя педагогічних працівників, задоволенню їх потреб, ініціює інноваційні процеси в освітній діяльності. Інтелект керівника, гнучкий розум, дипломатія визначають стабільність, розквіт закладу освіти, сприятливий соціально-психологічний клімат.

В Законах України «Про освіту» (2017), «Про загальну середню освіту» (2020), Професійному стандарті керівника (директора) закладу загальної середньої освіти зазначено, що пріоритетом сучасного розвитку системи освіти в Україні є компетентнісний підхід. Зокрема, у Професійному стандарті керівника (директора) закладу загальної середньої освіти до ключових віднесено компетентність педагогічного, соціального та мережевого партнерства.

У процесі теоретичного обґрунтування удосконалення професійної підготовки майбутніх керівників важливе місце належить опорі на концептуально-методологічні засади досліджуваної проблеми, розроблені провідними ученими: людиноцентризмом в освіті як напрям розвитку духовності нації (І. Бех, В. Кремень та ін.); соціокультурні домінанти, які, на думку О. Сухомлинської, визначають тип соціальності, що залежить від рівня техніко-економічного розвитку; соціально-класову стратифікацію суспільства, етнонаціональну диференціацію, багатоманітність світоглядних орієнтацій,

детермінованих релігійними, ідейними, філософськими, науковими установками; антропологічний підхід, що набуває дедалі ширшої популярності і застосовується у розрізі розвитку педагогічної думки в контексті вивчення людини як особистості; концепція становлення особистості в системі «індивід – суспільство» (О. Безкоровайна, І. Білецька, О. Коберник та ін.); інваріанти ціннісного ставлення до людини (І. Бех, В. Галузьяк, Л. Канішевська та ін.); філософська концепція «педагогіки добра» (І. Зязюн та ін.).

Сучасна наука розглядає проблему толерантності в онтогенезі у філософському, психологічному, педагогічному та соціокультурному контекстах. У працях науковців схарактеризовано соціальні контексти прояву толерантності: у соціальній взаємодії, міжгрупових стосунках, комунікації, конфліктах та ін. (Л. Король, М. Пірен, І. Таргоній, М. Уолцер, Д. Чернушенко та ін.). Різні аспекти проблеми толерантності, зокрема осмислення сутності феномена «толерантність» та його особливої значущості для формування професіоналізму особистості досліджено у наукових працях вітчизняних учених. (О. Безкоровайна, А. Молчанова, В. Оржеховська, О. Столяренко, Т. Потапчук, Ю. Тодорцева, О. Шаюк та ін.).

Важливість виховання толерантності у сучасних студентів, майбутніх менеджерів закладів освіти, зумовлена високим рівнем їх мобільності, зростанням кількості міжнародних контактів, міжкультурних зв'язків і стосунків. Проблема підготовки майбутніх педагогів, керівників закладів освіти до формування толерантних взаємин стала однією із найбільш актуальних в умовах соціокультурного середовища, поліпшення якості надання освітніх послуг.

Актуальність дослідження, недостатня теоретична розробленість порушеної проблеми, а також необхідність вдосконалення даного процесу зумовили вибір теми дослідження: **«Підготовка майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти до формування толерантних взаємин між учасниками освітнього процесу».**

Мета дослідження – здійснити аналіз стану досліджуваної проблеми та

теоретично обґрунтувати ефективні шляхи удосконалення процесу підготовки майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти до формування толерантних взаємин між учасниками освітнього процесу.

Об'єкт дослідження – підготовка майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти до формування толерантних взаємин між учасниками освітнього процесу.

Предмет дослідження – шляхи удосконалення процесу підготовки майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти до формування толерантних взаємин між учасниками освітнього процесу.

Відповідно до мети дослідження поставлено такі **завдання**:

1. Здійснити теоретичний аналіз проблеми підготовки майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти до формування толерантних взаємин між учасниками освітнього процесу.

2. Дослідити особливості підготовки майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти до формування толерантних взаємин між учасниками освітнього процесу.

3. З'ясувати сучасний стан процесу підготовки майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти до формування толерантних взаємин між учасниками освітнього процесу.

4. Обґрунтувати ефективні шляхи удосконалення процесу підготовки майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти до формування толерантних взаємин між учасниками освітнього процесу.

Методи дослідження:

– теоретичні: аналіз і систематизація нормативної документації, порівняння літературних джерел з проблеми дослідження; синтез та узагальнення фактичного матеріалу;

– емпіричні: – методи масового збирання емпіричного матеріалу (анкетування, бесіди); спостереження; педагогічний експеримент.

Експериментальна база дослідження. Дослідження проводилося на базі факультету соціальної та психологічної освіти УДПУ імені Павла Тичини.

Теоретичне значення дослідження полягає в тому, що розкрито сутність процесу підготовки майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти до формування толерантних взаємин між учасниками освітнього процесу; обґрунтовано шляхи удосконалення процесу підготовки майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти до формування толерантних взаємин між учасниками освітнього процесу.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що матеріали кваліфікаційної роботи можуть бути використані студентами та викладачами педагогічних закладів вищої освіти, в системі післядипломної освіти педагогічних кадрів в аспекті вдосконалення професійної підготовки майбутніх менеджерів освіти.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження доповідались автором та обговорювались на XIII Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Актуальні проблеми підготовки сучасного педагога: теорія, історія, практика» (24 листопада 2022 р., м. Умань); на засіданні кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Публікації. За результатами дослідження опубліковано тези «Підготовка майбутніх менеджерів закладів загальної середньої освіти до формування толерантних взаємин».

Структура роботи. Робота складається з вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (99 найменувань), додатків. Загальний обсяг роботи становить 100 сторінок, з них основного тексту 78 сторінок.

ВИСНОВКИ

Виконане дослідження дає підстави зробити наступні висновки:

1. На основі вивчення філософської, культурологічної, історичної та психолого–педагогічної літератури було виявлено історичні передумови розвитку ідей толерантності, зміст основних дефініцій. З’ясовано, що зарубіжні

й вітчизняні дослідження проблем толерантності не дають їх однозначного трактування. У сучасному психолого-педагогічному дискурсі виявлено, що представлено поняття «толерантність», з гуманістичного погляду, розглядається як соціально важливе явище, норма життя у демократичному суспільстві, один з головних принципів взаємовідносин у соціумі. Толерантність визначається як інтегративна якість особистості, що відображає активну моральну позицію і готовність до конструктивної взаємодії з людьми і групами незалежно від їх національної, соціальної, релігійної, гендерної приналежності, поглядів, світогляду, стилю мислення і типу поведінки; сприяє успішному самоствердженню особистості та її самореалізації у суспільстві.

2. Толерантність має першочергове значення в роботі керівника закладу загальної середньої освіти, і саме у цьому, на жаль, відчувається досить істотний дефіцит поваги і терпимості. Розуміння толерантності як поваги і визнання рівності, відмови від домінування і насильства, визнання багатомірності людської культури, норм, вірувань, відмова від зведення цього різноманіття до однаковості або до переваги якоїсь однієї точки зору має бути основою професійної діяльності управлінця.

Поняття «толерантність майбутніх керівників закладів освіти» розглядається як складна багаторівнева та багатокомпонентна якість, сутність якої полягає в ціннісно-усвідомленій психічній інтра- та інтерактивності, що виявляється в рефлексивності студентів (здатність до усвідомленого розуміння власної особистості і поваги до неї), їх соціальній перцепції (визнання, розуміння і прийняття іншої людини); можлива лише за умови здатності до емоційної чуйності (емпатія), самоконтролю та емоційної стійкості як запоруки продуктивної суб'єкт-суб'єктної взаємодії, співпраці й конструктивного діалогу та виступає невід'ємним атрибутом професійної діяльності, активної життєвої позиції майбутнього працівника.

До чинників, що сприяють підготовці майбутніх керівників до формування толерантних взаємин належать: наявність системних знань з проблематики толерантності, поінформованість про особливості формування

толерантних взаємин; переконаність у необхідності толерантної поведінки, установка на толерантні відносини, які проявляються в готовності до взаємодії, діалогу і співпраці; гуманізація відносин суб'єктів освітнього процесу; підвищення комунікативної культури.

3. Відповідно до проблеми дослідження, проаналізовано особливості освітнього процесу на факультеті соціальної та психологічної освіти УДПУ імені Павла Тичини (напрямок підготовки 073 Управління закладом освіти) з метою з'ясувати стан процесу підготовки майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти до формування толерантних взаємин між учасниками освітнього процесу.

Використання емпіричних методів дослідження: опитування, бесіди, спостереження за освітнім процесом, аналіз психолого-педагогічного дослідження дав змогу визначити рівні підготовки майбутніх керівників (напрямок підготовки 073 Управління закладом освіти) до формування толерантних відносин: початковий, середній, достатній.

Аналіз здобутих результатів експерименту засвідчив, що на думку 26,7 % респондентів, залучених до дослідження, підготовка майбутніх менеджерів ЗЗСО до формування толерантних взаємин здійснюється на достатньому рівні;

- 44,3 % – на середньому;
- 29 % – на низькому рівні.

Отже, результати експерименту свідчать, що сучасний стан процесу підготовки майбутніх керівників до формування толерантних взаємин між учасниками освітнього процесу потребує покращення.

4. З метою вдосконалення процесу підготовки майбутніх менеджерів закладів освіти підготовки майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти до формування толерантних взаємин між учасниками освітнього процесу розроблено шляхи удосконалення даного процесу, а саме:

- забезпечення особистісно-зорієнтованої суб'єкт-суб'єктної взаємодії і створення ситуацій колективного співробітництва та довіри, оптимізація міжособистісного спілкування студентів в академічних групах за рахунок

розвитку в них здатності до розуміння й сприйняття власної особистості (прояву рефлексивності) та стійкості до зовнішніх негативних впливів (емоційної стабільності), активізація сприйняття іншої людини: розвиток у майбутніх менеджерів емпатії та довіри;

– впровадження в освітній процес семінару-тренінгу «Потік соціальних умінь міжособистісної толерантної взаємодії», що включає традиційні та інноваційні інтерактивні методи виховання (дискусія, рольові та ділові ігри (моделювання), діалогова взаємодія, аналіз ситуацій морального вибору, соціограма групових форм роботи.

Узагальнюючи результати експериментальної роботи, зазначимо, що в процесі дослідження нам вдалося реалізувати поставлену мету і завдання.